

Οι «φούσκες» στις οποίες ζούμε είναι πολύ σημαντικές

Ο μουσακάς...

Η αριστερά, επειδή δεν αναφέρεται σε ένα καθιερωμένο από πάντα σύνολο αξιών αλλά προσπαθεί να εξελίσσεται, να προσαρμόζεται, να αλλάζει η ίδια για να αλλάζει τον κόσμο, συνηθίζει και κάτι που λέγεται αυτοκριτική. Αυτοκριτική είναι να ψάχνεις τι δεν πήγε καλά και να το αλλάζεις. Καμιά φορά λέγεται και «αυτομαστίγωμα» αλλά μάλλον μπορούμε να βρούμε πιο χαριτωμένες μεταφορές. Ας πούμε, έφτιαξες έναν μουσακά. Δεν πέτυχε. Τον φτιάχνεις καλύτερο. Επειδή οι εκλογές δεν πήγαν και πολύ καλά είμαστε σε μια τέτοια κατάσταση. Συζητάμε γιατί δεν πέτυχε ο μουσακάς.

Μέρος της κουβέντας αυτής για τον μουσακά είναι και το ερώτημα μήπως ζούμε σε μια φούσκα, φούσκα της αριστεράς, ιδίως στα σόσιαλ, στα πανεπιστήμια, στα περιοδικά και τα λοιπά, με αποτέλεσμα να μην ξέρουμε τι μας γίνεται ή να ξέρουμε αλλά τόσο να έχουμε απογειωθεί που να μην μπορούμε να το εξηγήσουμε πουθενά. Στην πιο παραδοσιακή γλώσσα αυτομαστίγωσης αυτό λέγεται ως εξής: «έχουμε αποκοπεί από τις μάζες». Και συνήθως είναι γιατί είμαστε «μεσοστρώματα» και «δεν δουλεύουμε γιατί».

Αυτό το ζήτημα, όταν τίθεται από κόσμο της αριστεράς, ως αγωνία για το αν μας καταλαβαίνει τελικά η υπόλοιπη κοινωνία και τι να κάνουμε για να μας καταλάβει, είναι σημαντικό και πρέπει να απαντηθεί. Ζούμε τελικά σε φούσκες; Θα το απαντήσω αρχικά ευθέως: ναι, ζούμε, μιλάμε, γράφουμε σε φούσκες. Όμως. Αυτό είναι πολύ χρήσιμο, ίσως και αναγκαίο, αρκεί να θυμόμαστε να βγαίνουμε από αυτές.

Γιατί χρειάζονται οι φούσκες

Έχω λίγο την αγωνία αν με καταλαβαίνουν οι μάζες και γι' αυτό θα τα πω απλά. Υπήρχε μια συζήτηση τη δεκαετία του '90 για τη λεγόμενη δημόσια σφαίρα, που ξεκίνησε από τον Χάμπερμας, ο οποίος φανταζόταν τη δημόσια συζήτηση σαν κάτι ενιαίο, με πολλαπλές συνέπειες. Στη συζήτηση αυτή παρενέβη μια σπουδαία κυρία, η Νάνσι Φρέιζερ, και του υπέδειξε ότι η δημόσια σφαίρα δεν είναι ενιαία, ότι δεν προσερχόμαστε σε αυτήν ισότιμα, ότι επειδή δεν προσερχόμαστε σε αυτήν ισότιμα είναι μάλιστα απολύτως θεμιτό και αναγκαίο να συγκροτούμε τον λόγο μας αρχικά σε επιμέρους

δημόσιες σφαίρες, δηλαδή, με τη φρασεολογία των ημερών, σε φούσκες θα λέγαμε. Στις φούσκες αυτές γινόμαστε πιο δυνατοί, για να μπορέσουμε να μπούμε στην άνιση συζήτηση που μας περιμένει έξω από τις φούσκες.

Για να το πούμε χωρίς αναφορές σε θεωρητικούς, είναι πάρα πολύ καλό να έχουμε τις φούσκες των ομοϊδεατών μας, να συζητάμε κάπου στην άκρη με αυτούς, να παράγουμε έναν λόγο δικό μας, ο οποίος επειδή είναι δικός μας μπορεί και να μην είναι εύκολα κατανοητός έξω από αυτή τη φούσκα. Εμφανίζονται δηλαδή μέσα στις φούσκες μας -μια τέτοια είναι κι αυτό το περιοδικό- παράξενα γλωσσικά φαινόμενα, όπως η χρήση του θηλυκού εκεί που θα περίμενε κανείς το αρσενικό, παράξενες λέξεις, όπως η υπεραξία και ο ιμπεριαλισμός, πολλές φορές μια ειδική αργκό που χρησιμοποιείται μόνο από επιμέρους ομάδες. Ας πούμε, στον στίχο «ζητώ πληροφορίες και υλικό», που πάνδημα τραγουδήθηκε, σε ένα τραγούδι που ο δημιουργός του ο ίδιος ενσωματώθηκε, επιμένει εδώ και πενήντα χρόνια μια άγρια λέξη, μια λέξη που δεν ενσωματώθηκε: η λέξη «υλικό» δεν είναι κατανοητή για κάποιον που δεν υπήρξε μέλος αριστερής οργάνωσης.

Γιατί να μιλάμε παράξενα

Παραδόξως, αυτό είναι σημάδι επιτυχίας, όχι αποτυχίας. Το να υπάρχει αυτή η αργκό, το να παράγεται αυτή η γλώσσα που δεν κατανοούν οι υπόλοιποι, κάτι το δύσκολα ενσωματώσιμο, είναι σημάδι επιτυχίας. Σημαίνει ότι έχουμε ξεφύγει από τον κοινό τόπο. Και είναι καλό να ξεφεύγουμε από τον κοινό τόπο, γιατί αυτός είναι ο τόπος κυριαρχίας του αντιπάλου. Κάθε φορά που κάποιος διαμαρτύρεται και μας ζητάει να τα αφήσουμε αυτά και να μιλήσουμε απευθείας στις μάζες, στη γλώσσα τους, ξεχνάει ότι η γλώσσα τους δεν έπεσε από τον ουρανό, είναι αυτή που διδάσκεται στο σχολείο, είναι μια γλώσσα πολλαπλών καταπιέσεων, είναι, να το πούμε απλά, η γλώσσα του καταπιεστή, του αφεντικού, του σεξιστή, του ρατσιστή και τα λοιπά. Δηλαδή, κάθε φορά που απαιτεί κάποιος να μην είμαστε περίεργοι και να μην μιλάμε περίεργα, ζητάει να γίνουμε σαν τους άλλους, να λέμε τα ίδια, να υποκύψουμε, να παραιτηθούμε. Και είναι κι αυτό μέρος του κυρίαρχου λόγου. Οπότε δεν αντιλαμβάνεται καν τι λέει αυτός ο άνθρωπος, όπως θα έλεγε ένας άλλος κύριος, άγνωστος στις μάζες, ο Μπουρντιέ.

Πώς μας μπερδεύουνε έτσι

Εδώ να πούμε κιόλας ότι η γλώσσα αυτή του αντιπάλου είναι παραπλανητική. Μέρος αυτής της γλώσσας είναι τα γκάλοπ. Οι προβλέψεις που έκαναν οι αριστεροί άνθρωποι για τις εκλογές, που κι αυτές δεν αποτελούν φιλικό πεδίο, έγιναν υπό την επιρροή των γκάλοπ, των μετρήσεων της κοινής γνώμης. Οι μετρήσεις και η κοινή γνώμη, επίσης δεν είναι ακριβώς δικές μας λέξεις και πεδία αναμέτρησης. Δηλαδή, δεν είναι ότι κλείσαμε τα μάτια μας, δεν είναι ότι δεν μας είπαν οι συνάδελφοι τι θα ψηφίσουν, απλώς, τα μάτια μάς τα είχαν δέσει. Δεν θα κάναμε ποτέ τόσο λάθος στην εκτίμηση για το αποτέλεσμα μιας συνέλευσης στο Σωματείο, γιατί το Σωματείο το έχουμε φτιάξει εμείς και το γνωρίζουμε. Τις εκλογές όμως, δεν τις έχουμε φανταστεί εμείς, δεν τις διενεργούμε εμείς. Τα

εργαλεία των δημοσκοπών επίσης. Το εκλογικό σώμα είναι κι αυτό μια ιδιαίτερη κατασκευή. Δεν είναι η κοινωνία. Το ίδιο πράγμα μπορεί να παρουσιάζεται διαφορετικό ανάλογα με τον τρόπο και το σημείο παρατήρησης.

Φτιάξτε φούσκες, και μετά...

Άρα, καλό είναι να μιλάμε τη δική μας γλώσσα, για να μπορούμε να αμφισβητούμε αλλά και για να υπερδευόμαστε τελικά λιγότερο. Και τίθεται ένα εύλογο ερώτημα: Πώς θα μας καταλάβουν αν μιλάμε έτσι, πώς θα επηρεάσουμε τους ανθρώπους, πώς θα αλλάξουμε τον κόσμο; Ε, όπως τον άλλαξαν και άλλοι διανοούμενοι πριν από εμάς. Επώνυμες, όπως ο Μαρξ ή η Μπάτλερ και ο Φουκώ, μα και άλλες, χαμένες στις σκιές της ιστορίας. Αλλά ποιος είναι αυτός ο τρόπος να αλλάξουμε τον κόσμο, φίλε Σάντσο;

Είναι σχετικά απλή η απάντηση: δεν αλλάζουμε τον κόσμο μόνο συζητώντας ούτε και επικοινωνούμε απευθείας με τον λαό κάθε φορά που μιλάμε και γράφουμε. Αυτό νομίζουν ότι το κάνουν διάφοροι ικανοποιημένοι με την κατάσταση τους ηγέτες μη κομμάτων. Η συζήτηση που γίνεται στις επιμέρους φούσκες μας, αυτές που παλαιότερα λέγονταν πρωτοπορία και για λόγους σοβαρούς δεν τις λέμε πια έτσι, έχει νόημα στον βαθμό που στη συνέχεια περνάει στην κοινωνία με τρόπο συγκεκριμένο και υλικό, δηλαδή στον βαθμό που περνάει στις οργανώσεις, στα κόμματα, στα σωματεία μας, και γίνεται πράξη. Δηλαδή. Θέλω να πω. Με τη δράση αλλάζει ο κόσμος στο τέλος. Με τη δράση, αυτό το ογκώδες επιστημονικό και σκοτεινό βιβλίο που λέγεται *Κεφάλαιο* άλλαξε τελικά τη ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων. Και την αλλάζει ακόμη.

Δεν το είχαν διαβάσει το *Κεφάλαιο* οι αγράμματοι άνθρωποι που μπήκαν στις γραμμές των σοσιαλιστικών κομμάτων. Δεν είχαν διαβάσει τον *Ιμπεριαλισμό* οι επαναστάτες στις αποικίες. Δεν ξέρω και Φανόν πόσοι διάβασαν. Αυτά συζητήθηκαν και συζητιούνται στις «φούσκες» μας, των «αποκομμένων» διανοούμενων, των κοριτσιών με τα μπλε ηλεκτρικά μαλλιά, των αριστερών που μαζεύουν τους φίλους τους και συζητάνε στα ψηφιακά καφενεία, στις οργανώσεις τους στη συνέχεια. Μετά όμως, βγαίνουν οπλισμένα στον δημόσιο χώρο. Οργανωμένα. Και εκεί σκάμε τη φούσκα. Σαν παιδάκι αναιδές. Έτσι. Με πολύ μπρίο.

Μα δεν πρέπει να μιλήσουμε πιο απλά τελικά; Το γλιτώνουμε αυτό; Πώς θα μιλήσουμε έτσι σε άλλους ανθρώπους; Θα ρωτήσει κάποιος.

Ναι, πρέπει να μιλήσουμε πιο απλά. Να εξηγήσουμε, να γειώσουμε, να αφαιρέσουμε αυτά που δεν χρειάζονται, να βρούμε τα λάθη, να κάνουμε τις ιεραρχήσεις μας, σε τι θα επιμείνουμε. Πρέπει να τη σκάσουμε τη φούσκα μας. Αφού την έχουμε φτιάξει όμως πρώτα. Είναι εντελώς άλλο πράγμα να μιλάς απλά απλοποιώντας τη δική σου γλώσσα, που πρώτα την έφτιαξες σύνθετη, με όλες της τις αποχρώσεις, με όλα της τα χρώματα, και εντελώς άλλο να μιλάς απευθείας απλά με τη γλώσσα του αντιπάλου, γιατί δεν φρόντισες να φτιάξεις τη δική σου γλώσσα.

Φτιάξτε φούσκες λοιπόν. Είναι κάτι που πολύ καλώς κάνουμε. Και γι' αυτό πολύ συχνά μάς τις

απαγορεύουν. Περισσότερες φούσκες φτιάξτε. Περισσότερες. Και μετά, σκάστε τες.